

Mircea MĂRAN
Călători români în Serbia (Rumunski putnici u Srbiji),
Vârșeț-Panciova (Vršac-Pančevo), 2017, 222 p.

Viviana MILIVOIEVICI

Academia Română – Filiala Timișoara,
 Institutul de Studii Banatice „Titu Maiorescu”
viviana.poclid@yahoo.com

Publicată, în acest an, sub egida Centrului de Studii Banatice din Vârșeț și a Arhivei Istorice din Panciova, cu sprijinul Institutului Cultural Român din București, lucrarea în limba sârbă, semnată de istoricul Mircea Măran, din Serbia, abordează din punct de vedere istoric, geografic și cultural relațiile româno-sârbe.

De multe decenii, aceste relații reprezintă un izvor neprețuit de inspirație pentru cercetători din diferite domenii – istorici, antropologi, lingviști, etno-muzicieni –, oameni de cultură, într-un cuvânt. Rezultatele obținute în urma muncii depuse au fost prezentate în cadrul unor manifestări culturale, mese rotunde, monografii, reviste și almanahuri. Însă, cu toate aceste eforturi de descoperire și reliefare a interferențelor, se pare că cele două popoare vecine, care, pe parcursul istoriei, au avut relații de prietenie, tot nu se cunosc îndeajuns, existând încă multe domenii neexplorate sau foarte puțin cunoscute.

Încă din introducere, autorul subliniază faptul că aceste izvoare nesecate de informații nu sunt cunoscute de ambele părți, încă există texte „capitale” ale unor autori români și sârbi despre aceste interferențe. Astfel de izvoare,

„cealaltă parte” aproape că nu le cunoaște, sunt puțin folosite sau chiar deloc, în timpul cercetării. Unul dintre aceste motive ar fi acela al numărului mic de specialiști care cunosc cele două limbi. O soluție benefică pentru cunoașterea valorii acestor izvoare este reprezentată de traducerea surselor, în totalitate sau măcar parțial. Ar fi un prim pas în înțelegerea și valorificarea acestor scrieri.

Volumul în discuție este structurat în patru capitole, precedate de o amplă introducere, iar în final sunt prezentate câteva cronici și recenzii. Capitolele, la rândul lor, sunt structurate în subcapitole, aducând în discuție importanța culturală a notelor și jurnalelor de călătorie a unor personalități românești care au avut acces la spațiul cultural sârbesc: I. *Nicolae Bălcescu: Scrisori de pe Dunăre* (cu subcapitolele: *Visele neîmplinite ale unui revoluționar: Nicolae Bălcescu (1819-1952)*; *Revoluția din 1848 în Valahia (Țara Românească)*; *Bălcescu în Revoluție*; *Anii în emigrație*; *Doctrina socială a lui Bălcescu*; *Corespondența 1838-1852*; *Scrisori de pe Dunăre*; *Scrisorile lui Nicolae Bălcescu*); II. *Călătorul pe bicicletă: Ilie Gherghel (Călătoria pe două roți în Balcani: Ilie Gherghel; Ilie Gherghel: prin câmpurile strămoșilor)*; III. *Teodor Filipescu: din Banat până în Orient (Teodor Filipescu – un autor de note de călătorie din Banatul de Sud; Teodor Filipescu: „Călătoria mea la București și Constantinopol. Partea a doua”)*; IV. *Nicolae Iorga: prin țările prietenilor (Nicolae Iorga (1871-1940) – istoric, politician, scriitor de jurnale de călătorie; În lumea politicii; Istoricul Iorga; Istoricul – scriitor de jurnale de călătorie; Iorga și Serbia; Călătoriile lui Iorga prin Serbia; Nicolae Iorga: pagini despre Serbia de azi; Notițe din Serbia; Nicolae Iorga în Serbia de după război (1927) (I. Spre Belgrad; II. Belgrad; III. În Bosnia –*

Ravanița; V. Pristina – Graceanița; VII. Krușevaț). Acestea din urmă reprezintă câteva fragmente din jurnalul lui Nicolae Iorga, evocând călătoriile sale prin Serbia.

Se poate spune că jurnalele de călătorie ale unor importanți scriitori reprezintă pentru istorici surse de prim rang, pentru a înțelege diverse aspecte ce țin de populație, economie, localități, cultură și civilizație, relatând evenimente la care au fost martori, evocând locuri prin care au trecut sau persoane cu care au interacționat pe parcursul călătoriilor lor pe aceste meleaguri. Datorită poziționării sale geografice, Serbia este considerată a fi o „magistrală” importantă între Occident și Orient, încă din antichitate trecând pe aici foarte mulți călători care mergeau fie spre Constantinopol, fie spre alte destinații, călătorind pe Dunăre și descriind în notele lor așezările vizitate de pe malul fluviului, printre care amintim: Belgradul, cetatea Smederevo sau insula Ada Kaleh. De asemenea, mulți călători români au vizitat timp de secole teritoriile fostei Iugoslavii, însă doar începând cu secolul al XIX-lea au început să-și aștearnă gândurile și impresiile în diverse note și jurnale de călătorie. Astfel, că spre sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea, jurnalul de călătorie s-a folosit tot mai des, devenind o adevărată specie literară, aparținând stilului epistolar.

Volumul lui Mircea Măran aduce în fața cititorilor realizările celor patru scriitori-călători pe meleagurile țărilor din fosta Iugoslavie, însemnări de călătorie consemnate de-a lungul vremii în operele lor.

În concepția autorului, Nicolae Iorga, Teodor Filipescu și Ilie Gherghel sunt scriitori de jurnale de călătorie, nu însă și Nicolae Bălcescu, scriitor român, istoric și revoluționar. Acesta din urmă, între anii 1848-1849, a fost alungat din Țara Românească și, în mai multe rânduri, a trecut doar prin Serbia sau a rămas aici o scurtă perioadă, purtând o bogată corespondență cu diverși colaboratori de-ai săi. Nicolae Bălcescu a stat la Belgrad, Panciova, Donji Milanovaț și Negotin. Cu toate că în scrierile sale nu se regăsesc prea multe informații despre oamenii și locurile pe unde a călătorit, scrisorile reprezintă un izvor interesant pentru cunoașterea situației politice din Europa de est și din Balcani, în perioada 1848-1849.

Ceilalți trei autori sunt mult mai apropiați între ei, aparținând aceleiași generații, chiar dacă la prima vedere se pare că nu au multe în comun, notează Mircea Măran. Nicolae Iorga a fost o mare personalitate în istoria românească și în cea europeană, om politic renumit, acest fapt detașându-l net de ceilalți doi. Teodor Filipescu se deosebește de ceilalți prin locul nașterii, acesta văzând lumina zilei pe teritoriul fostului Imperiu Austro-Ungar, în decursul existenței sale fiind funcționar public în acel regim. Scrierile sale, însă, sunt în limba română. Deci, ale unui român care trăia în afara țării și care, după căderea Imperiului, se mută în România. Mircea Măran afirmă că este un important etnograf și publicist român născut pe teritoriul Serbiei de azi, la Glogoni, lângă Panciova. Cel de-al treilea autor, Ilie Gherghel, doctor în filologie, este cel mai puțin cunoscut, însă scrierile și notele sale de călătorie sunt interesante. Călătoria a făcut-o pe bicicletă, prin Serbia, Bosnia și Dalmația. Notițele sale reliefează multe dintre aventurile prin care a trecut, el fiind considerat de autor un element simbolic de legătură între toți ceilalți scriitori. Pe parcursul existenței sale, a fost profesor de limba germană la Liceul „Nicolae Bălcescu” din Brăila, întâlnindu-l pe Teodor Filipescu, pe parcursul călătoriei sale la Sarajevo, în anul 1908. L-a citat pe acesta în multe locuri din lucrarea sa, în final publicând jurnalul său în revista „Sămănătorul” (1909), al cărei director era Nicolae Iorga. În 1906, îi dedică marelui istoric și om politic o lucrare intitulată *D-l Iorga și vindecătorii politicianismului*.

Volumul lui Mircea Măran dedicat relațiilor româno-sârbe, așa cum apar ele evidențiate în notele și jurnalele de călătorie ale celor patru scriitori și oameni de cultură menționați, reprezintă un reper în înțelegerea și valorificarea acestor nesecate izvoare de cunoaștere. Cu mare interes așteptăm și ediția în limba română a cărții, ea reprezentând o sursă bogată de informații pentru publicul din România.